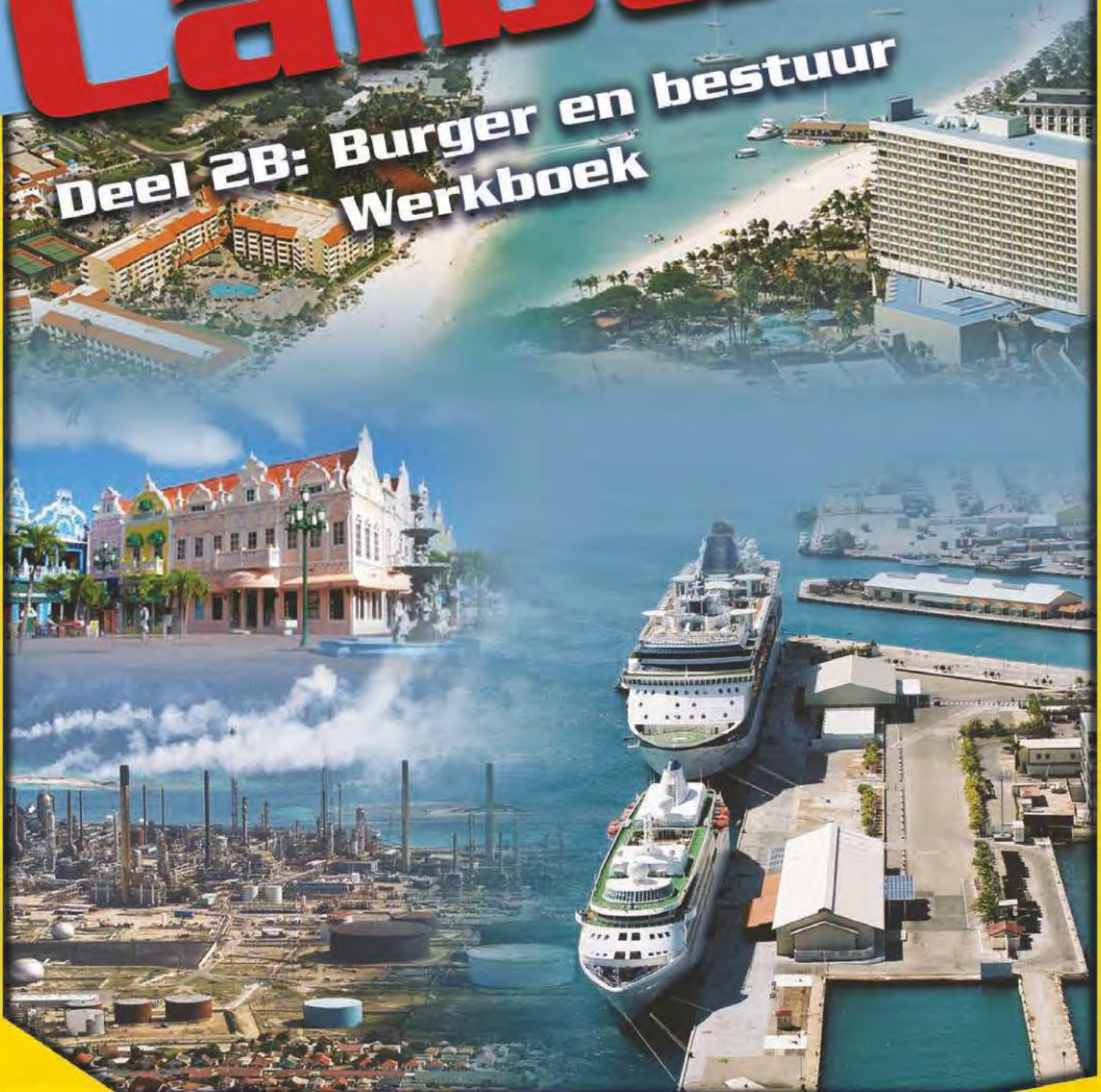

Calibas

Deel 2B: Burger en bestuur
Werkboek

Algemene Sociale Wetenschappen voor de Basiscyclus

Calbas
Algemene Sociale Wetenschappen voor de Basiscyclus

Deel 2b Burger en bestuur
Werkboek

Joe Brooks (Projectleider)
Gerrit Besselink
Rusco Curiel
Milo Martes
Maria Martinus
Carola Peeters
Marilu Robles de Medina
Revilina Peltier

Eindredactie

Afdeling Curriculum Ontwikkeling, Directie Onderwijs
Eerste druk, 2010

COLOFON

Met dank aan:

Merle Sint Jago, Evelien Wierts, Kees de Jong, CBS Aruba, Biblioteca National, Historisch Museum Aruba, Nationaal Archief Aruba

Serie-overzicht leerjaar 1 ASW/Basiscyclus

Leerboek 1a: Mijn eigen omgeving

Werkboek 1a: Mijn eigen omgeving

Leerboek 1b: Cultuur en bevolking

Werkboek 1b: Cultuur en bevolking

Docentenhandleiding 1

Serie-overzicht leerjaar 2 ASW/Basiscyclus

Leerboek 2a: Bestaansmiddelen en vrije tijd

Werkboek 2a: Bestaansmiddelen en vrije tijd

Leerboek 2b: Burger en bestuur

Werkboek 2b: Burger en bestuur

Uitgegeven door afdeling Curriculum Ontwikkeling, Directie Onderwijs Aruba

Opdrachtgever: Stuurgroep Herstructurering AVO (SHA)

Deze methode is tot stand gekomen in samenwerking met het Centrum Leermiddelenstudie Utrecht (CLU), Universiteit Utrecht

ISBN 978-99904-1-226-0

Copyright © 02/040426. Land Aruba, 2009

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoudsopgave Werkboek

Werkboek Hoofdstuk 1 Bestuur, Rechten en Plichten

Les 1: Bestuur

Opdracht 1 : Besturen

Opdracht 2 : Waarom besturen nodig zijn

Opdracht 3 : Bestuursvormen

Les 2: Rechten en plichten

Opdracht 4 : Jouw rechten en plichten

Opdracht 5 : Soorten rechten

Opdracht 6 : Wereldburger en wereldbestuur

Opdracht 7 : De IAAF straft Marion Jones

Les 3: De VN als bestuur

Opdracht 8 : De VN als wereldbestuur

Opdracht 9 : Secretaris-generaal van de VN.

Opdracht 10: De organen van de VN

Verdiepingsopdracht 11. Aruba en de VN

Samenvatting

Werkboek Hoofdstuk 2 Bestuursvormen

Les 1: Wereldleiders

Opdracht 1 : Leiders in de wereld

Opdracht 2 : Democratie is

Opdracht 3 : Status Aparte en onafhankelijkheid

Opdracht 4 : Venezolanen op Aruba stemmen voor Chavez.

Opdracht 5 : Soorten democratie

Les 2: Dictatuur en monarchie

Opdracht 6 : Vijf dictators

Opdracht 7 : Monarchie is

Les 3: Democratie-monarchie-dictatuur

Opdracht 8 : Democratie versus dictatuur versus monarchie

Opdracht 9 : Overeenkomsten en verschillen

Opdracht 10: Dictator of democraat???

Opdracht 11: Toets jezelf

Opdracht 12: Brainstormen.....

Opdracht 13: Democratie in Peshawar

Opdracht 14: Leer de begrippen

Samenvatting

Werkboek Hoofdstuk 3 De overheid

Les 1: De overheid

- Opdracht 1 : De overheid en zijn bestuurlijke taken
- Opdracht 2 : De overheid = de regering + het parlement
- Opdracht 3 : Diensten van de overheid
- Opdracht 4 : De overheid en zijn diensten

Les 2: Burgers en parlementariërs

- Opdracht 5 : Invloeden van ambtenaren en burgers
- Opdracht 6 : Bevoegdheden van de parlementariërs
- Opdracht 7 : De rechterlijke macht

Les 3: De overheidsbegroting

- Opdracht 8 : Overheidsinkomsten
 - Opdracht 9 : Overheidsinvesteringen
 - Opdracht 10 : Leer de begrippen
- Samenvatting

Werkboek Hoofdstuk 4 Burgerbelangen

Les 1: Belangeninformatie

- Opdracht 1 : Belangen herkennen
- Opdracht 2 : Individuele belangen

Les 2: Belangenaanpak

- Opdracht 3 : Collectieve of individuele belangen?
- Opdracht 4 : Wereldbank pakt voedselcrisis aan

Les 3: Ombudsman, NGO en rechten

- Opdracht 5 : De ombudsman
 - Opdracht 6 : NGO's
 - Opdracht 7 : Opkomen voor je rechten.
 - Opdracht 8 : Leer de begrippen
- Samenvatting

Werkboek Hoofdstuk 5 De kleinschalige samenleving

Les 1: Kleinschaligheid en netwerk

- Opdracht 1 : Welke kleur?
- Opdracht 2 : Kleinschaligheid
- Opdracht 4 : Handdrukken

Les 2: Deugdelijk bestuur?

- Opdracht 5 : Politieke patronage, favoritisme of represaille?
Waarborging van deugdelijk bestuur een wereldwijd probleem

Les 3: Het debat

- Opdracht 7 : Hoe debatteer ik?
 - Verdiepingsopdracht 8. Debat
 - Opdracht 9 : Leer de begrippen
- Samenvatting

Werkboek Hoofdstuk 6 Verkiezingen, de rol van politieke partijen

Les 1: Het komen en gaan van politieke partijen

- Opdracht 1 : Politieke partijen
- Opdracht 2 : Politieke partijen komen en gaan
- Opdracht 3 : Mijn politieke partij
- Verdiepingsopdracht 4. Campagne voeren

Les 2: Het kiesrecht

- Opdracht 5 : Actief en passief kiesrecht
- Opdracht 6 : Politieke klacht

Les 3: Verkiezingsuitslag en regeringsformatie

- Opdracht 7 : Kiesdeler, zetels, restzetels en lijstkiezdeler
- Opdracht 8 : Formeren van de regering
- Opdracht 9 : Stellingen
- Opdracht 10: Politiek
- Opdracht 11 : Leer de begrippen
- Samenvatting

Werkboek Hoofdstuk 7 Natievorming

Les 1: Koninkrijk – land, natie, volk en staat

- Opdracht 1 : Koninkrijksvlieger
- Opdracht 2 : Groepen mensen
- Opdracht 3 : Volk, natie, land en staat

Les 2: Natievorming

- Opdracht 4 : Natievorming op Curaçao
- Opdracht 5 : Bevorderende factoren natievorming
- Opdracht 6 : Natievorming op Aruba
- Opdracht 7 : Belangen bij natievorming Haïti
- Opdracht 8 : Haïti, eenheid of verdeeldheid?

Les 3: Natievorming in Ghana

- Opdracht 9 : Bevolkingsgroepen en taal
- Opdracht 10: Natievorming in Ghana
- Opdracht 11: Vergelijking Haïti en Ghana
- Verdiepingsopdracht 12. Natievorming in Rwanda?
- Opdracht 13: Leer de begrippen
- Samenvatting

Werkboek Hoofdstuk 8 Economische integratie

Les 1: Bedrijven en multinationals

Opdracht 1 : Bedrijven in de wereld

Opdracht 2 : De multinationale onderneming

Les 2: Vormen van integratie

Opdracht 3 : Economische integratie

Opdracht 4 : Vormen van politieke integratie

Opdracht 5 : Stijgende voedselprijzen

Les 3: Globalisering

Opdracht 6 : Global culture

Opdracht 7 : Global village

Opdracht 8 : Oorzaak en gevolg

Opdracht 9 : Voor- en nadelen van globalisering

Opdracht 10: Globalist of anti-globalist?

Opdracht 11: Gevolgen van globalisering voor Arubaanse cultuur

Opdracht 12: Leer de begrippen

Samenvatting

Werkboek Hoofdstuk 9 en 10 Een referendum houden

Les 1: Het referendum

Opdracht 1 : Voorbeeld van een referendum

Opdracht 2 : Waar of niet waar

Opdracht 3 : Bindend, niet bindend

Opdracht 4 : Soorten referenda

Les 2: Mijn eigen referendum

Opdracht 5 : Het referendumonderwerp kiezen

Opdracht 6 : Deelvragen maken

Opdracht 7 : Informatie verzamelen

Les 3: De referendumvraag en het plan van aanpak

Opdracht 8 : Beantwoorden van de deelvragen

Opdracht 9 : Het formuleren van de referendumvraag

Opdracht 10: Plan van aanpak maken

Les 4: Het referendum voorbereiden

Opdracht 11: Het referendumverzoek

Opdracht 12: Welk referendum houden wij?

Opdracht 13: Kiezen van de referendumcommissie

Les 5: Het referendum uitvoeren

Opdracht 14: Voorbereidingen

Opdracht 15: Een informatiecampagne starten.

Opdracht 16: Stemmen

Opdracht 17: Stemmen tellen referendumcommissie

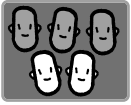
Les 6: De referendumuitslag

Opdracht 18: De referendumuitslag presenteren referendumcommissie

Opdracht 19: Reflecteren op het referendum

Les 1: Bestuur

Opdracht 1. Besturen

In bron 1 van je leerboek wordt verteld hoe drie samenlevingen bestuurd worden. Lees de bron nog een keer goed door en beantwoord de volgende vragen.

a Schrijf op welke verschillen er tussen de drie genoemde samenlevingen zijn.

	Maya's / Azteken	Asantehene	Guanahani / Taíno
1.			
2.			
3.			
4.			

b Schrijf op welke overeenkomsten er tussen de drie genoemde samenlevingen zijn.

	Maya's / Azteken	Asantehene	Guanahani / Taíno
1.			
2.			
3.			
4.			

c In welke samenleving zou jij het liefst willen wonen? Waarom?

Bij de, omdat

.....

Opdracht 2. Waarom besturen nodig zijn

Hieronder zie je enkele uitspraken die een antwoord moeten geven op de vraag waarom er een bestuur nodig is in een samenleving? Kruis het juiste antwoord aan. Een bestuur is nodig omdat:

- dan iedereen kan meebeslissen.
- iemand de baas moet zijn.
- dan alles in de samenleving eerlijk verdeeld wordt.
- hierdoor de samenleving beter georganiseerd zal zijn.

Opdracht 3. Bestuursvormen

a Wat verstaan wij onder een bestuursvorm?

.....

.....

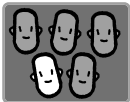
- b** ► Sommige besturen worden gekozen. Andere besturen worden door opvolging aangewezen. Geef nu van beide soorten bestuur een voorbeeld. Noem daarbij het land en de titel van de persoon.

Bestuur	Land	Titel
Gekozen bestuur		
Door opvolging aangewezen bestuur		

- c** ► Bij welke van de twee voorbeelden hebben de inwoners meer invloed? Geef aan waarom je dat denkt.

Les 2: Rechten en plichten

Opdracht 4. Jouw rechten en plichten

- a** ► Noem enkele voorbeelden van rechten en plichten op jouw school. Dus wat mag je (je rechten) en wat moet je (je plichten).

Rechten	Plichten
Ik mag	Ik moet
Ik mag	Ik moet
Ik mag	Ik moet
Ik mag	Ik moet
Ik mag	Ik moet
Ik mag	Ik moet
Ik mag	Ik moet

- b** ► Noem nu enkele rechten en plichten bij jouw thuis.

Rechten	Plichten
Ik mag	Ik moet
Ik mag	Ik moet
Ik mag	Ik moet
Ik mag	Ik moet
Ik mag	Ik moet
Ik mag	Ik moet

- c** ▶ Vergelijk de regels en plichten op school met de regels en plichten thuis. Wat valt je op? Vul het schema in.

	Rechten school	Rechten thuis	Plichten school	Plichten thuis
Veel				
Weinig				
Streng				
Soepel				
Duidelijk				
Onduidelijk				

Opdracht 5. Soorten rechten

In het leerboek heb je over verschillende soorten rechten gelezen. Deze rechten hebben vaak met jouw dagelijkse leven te maken. Probeer de onderwerpen hieronder in de juiste kolom te plaatsen.

Eten en drinken	Je veilig voelen	Een bedrijf starten
Naar school gaan	Je mening uiten	Lid van een vakbond
In een huis wonen	Naar de bioscoop gaan	Niet gearresteerd worden
Een baan hebben	Een museum bezoeken	De dokter bezoeken
Stemmen op een partij	Naar de kerk gaan	Gelijke behandeling
Verkiezingen organiseren	Leerplicht	

Burger-rechten	Politieke rechten	Economische rechten	Sociale rechten	Culturele rechten

Opdracht 6. Wereldburger en wereldbestuur

- a** ▶ Beschrijf in je eigen woorden wat volgens jou een wereldburger is.

- b** ▶ Beschrijf in je eigen woorden wat er onder wereldbestuur verstaan wordt.

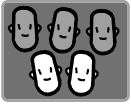
c ▶ Kun je voorbeelden geven van wereldbesturen?

.....

.....

.....

.....

Opdracht 7. De IAAF straft Marion Jones

Lees bron 5 en 6 in je leerboek.

a ▶ Ben je het eens met de straf die Marion Jones heeft gekregen?

Ja, omdat

Nee, omdat

b ▶ Vind jij het terecht, dat ook haar teamgenoten hun medailles en olympische diploma's moeten inleveren?

Ja, omdat

Nee, omdat

c ▶ Als jij het voor het zeggen had, welk straf zou jij Marion Jones geven?

.....

.....

.....

d ▶ Vind jij, dat een bestuur als de IAAF, zich met het straffen van sporters, die zich niet aan de regels houden, mag bezighouden? Beargumenteer je antwoord.

.....

.....

.....

Les 3: De VN als bestuur

Opdracht 8. De VN als wereldbestuur

a ▶ Schrijf twee redenen op, waarom de Verenigde Naties als een wereldbestuur werkt.

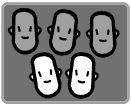
.....

.....

b ▶ Schrijf de kerndoelen van de Verenigde Naties op.

c ▶ Hoe probeert de VN haar doelen te bereiken? Geef tenminste drie manieren aan.

1 -----
2 -----
3 -----

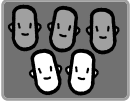
Opdracht 9. Secretaris-generaal van de VN.

In bron 8 in je leerboek zie je de secretaris-generaal van de VN en zijn voorganger.

a ▶ Wat is de functie van de secretaris-generaal van de VN?

b ▶ Uit welk land komt de secretaris-generaal van de VN?

c ▶ Wat zou de reden zijn dat de secretaris-generaal van de VN elke keer uit een ander land komt?

Opdracht 10. De organen van de VN

In bron 7 in je leerboek, zie je de organen van de VN. Elk orgaan is op verschillende gebieden actief. Hieronder zie je enkele terreinen en gebieden waarop de organen van de VN actief zijn.

Plaats elke activiteit onder het juiste orgaan in de kolom.

Vluchtelingen werk	Waarneming bij democratische verkiezingen
Vredesoperatie Kosovo	Atoomwapens inspectie
Ontwapening	Conflict: Colombia , Ecuador en Venezuela
Bestrijding wereldhonger	Handelsboycot
Rwanda tribunaal	
Gevolgen globalisering	
Ontwikkelingshulp	

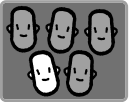
Algemene Ledenvergadering VN	Veiligheidsraad VN	Secretariaat VN	Internationaal Gerechtshof	Economisch Sociale Raad VN

Verdiepingsopdracht 11. Aruba en de VN

a ▶ Is Aruba lid van de VN? Geef aan waarom wel of waarom niet?

b ▶ Wat vind je ervan?

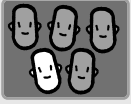

Opdracht 12. Leer de begrippen

Leer de begrippen uit de begrippenlijst.

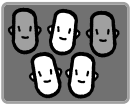
Samenvatting

Maak zelf een samenvatting. Zorg ervoor dat in je samenvatting alle begrippen van de begrippenlijst genoemd worden.

Les 1: Wereldleiders

Opdracht 1. Leiders in de wereld

In de intro in je leerboek zie je afbeeldingen van zes bestuurders.

- a ► Wie zijn deze bestuurders, vul de volledige namen (voor en achternaam) in het schema in.
- b ► Geef ook aan welke titel hij/zij draagt. Kies uit: president, sultan, koning(in), minister-president, dictator, farao.
- c ► Vul tenslotte in, van welk land deze bestuurders zijn.

	Persoon	Titel	Land
1:			
2:			
3:			
4:			Cuba
5:			
6:	Hassanal Bolkiah		

- d ► Wat is jouw mening over de verschillende uitspraken die de verschillende leiders doen?

	Wat ik ervan vind
Leider 1:	
Leider 2:	
Leider 3:	
Leider 4:	
Leider 5:	
Leider 6:	

Opdracht 2. Democratie is

- a ► Lees bron 2 in je leerboek. Kun je op grond van deze kenmerken Venezuela een democratie noemen? Geef een toelichting op je antwoord.

Opdracht 3. Status Aparte en onafhankelijkheid

Lees bron 3 in je leerboek en bekijk het schema.

Het resultaat van het referendum op 25 maart 1977. Men mocht kiezen uit onafhankelijkheid of uit een federatie.

	Aantal		
Onafhankelijkheid	21.418		
Federatie		1.085	
Ongeldige stemmen			3.669
Geen stem			11.222

- a ▶ Het referendum op 25 maart 1977 is een vorm van *directe/indirecte** democratie, omdat
- b ▶ Hoeveel procent van de bevolking koos voor onafhankelijkheid?
.....%
- c ▶ Hoeveel procent van de bevolking koos voor federatie?%
- d ▶ Is het genomen besluit 'onafhankelijkheid' een democratisch besluit geweest?
Ja/nee*, omdat
- e ▶ Waarom zou een land een referendum willen houden?
.....
.....

Opdracht 4. Venezolanen op Aruba stemmen voor Chavez.

Lees eerst het krantenartikel in bron 4 in je leerboek door, voordat je de twee onderstaande stellingen leest.

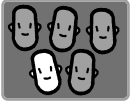
Stelling 1
De Venezolanen op Aruba stemmen op een democratische manier.

Stelling 2
Als president Chavez voor onbeperkte tijd staatshoofd wordt, komt er een einde aan de democratie in Venezuela.

Wat vind je van deze stellingen? Geef aan of de stelling juist of onjuist is. Geef ook aan waarom.

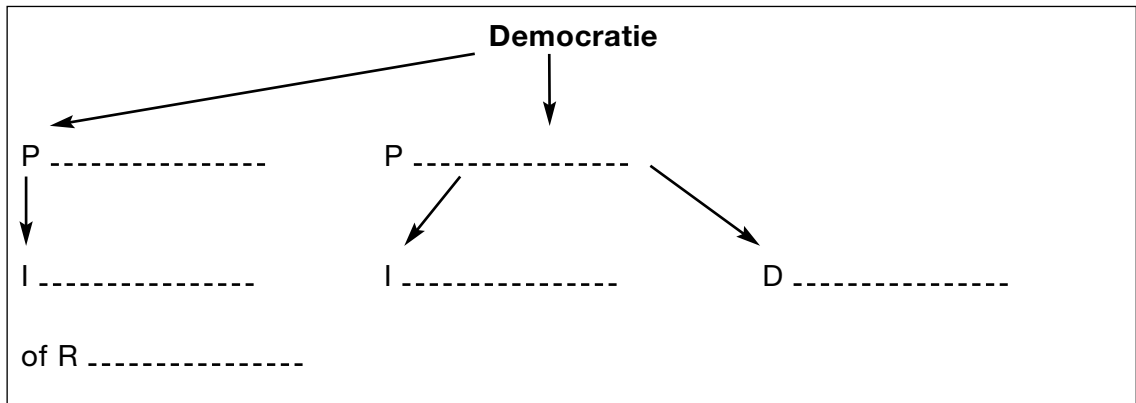
Stelling	Juist / Onjuist	Omdat...
1		
2		

* streep het foute antwoord door

Opdracht 5. Soorten democratie

Vul het onderstaande schema in. Je kunt hierbij gebruik maken van de leertekst uit je leerboek.

Les 2: Dictatuur en monarchie

Opdracht 6. Vijf dictators

In bron 5 in je leerboek zie je afbeeldingen van vijf dictators. Fransisco Franco, Augusto Pinochet, Robert Mugabe, Saddam Hoessein en Haji Muhammad Suharto.

a ▶ Waarom worden deze vijf leiders dictators genoemd?

.....

.....

.....

b ▶ Noem drie kenmerken van een dictatuur.

.....

.....

.....

c ▶ Welke rechten en plichten hebben de inwoners van een land met als staatsvorm een dictatuur?

.....

.....

.....

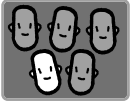
d ▶ Noem een aantal landen die tegenwoordig nog steeds een dictatuur als staatsvorm hebben.

.....

.....

.....

- e ▶ Zou jij in een van de landen die je ingevuld hebt bij 6d willen wonen? Geef ook aan waarom.

Opdracht 7. Monarchie is

- a ▶

Juist of onjuist?

In een constitutionele monarchie heeft de koning/koningin:

1. alle macht	juist / onjuist*
2. niet alles voor het zeggen	juist / onjuist*
3. rekening te houden met de grondwet.	juist / onjuist*

- b ▶

Wat vind je beter voor het volk, een absolute of een constitutionele monarchie? Verklaar je antwoord.

- c ▶

Omcirkel welke bestuursvorm bij Aruba hoort.

Democratie – dictatuur – koninkrijk – constitutionele monarchie – absolute monarchie.

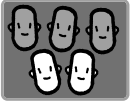
Les 3: Democratie-monarchie-dictatuur

Opdracht 8. Democratie versus dictatuur versus monarchie

In de linkerkolom zie je enkele landen staan. Welke bestuursvorm hebben deze landen? Je kunt soms meerdere kruisjes plaatsen.

	Directe democratie	Indirecte democratie	Constitutionele monarchie	Dictatuur
Nederland				
Suriname				
Aruba				
Venezuela				
Cuba				
Verenigde Staten				
China				
Brunei				
Puerto Rico				

* streep het foute antwoord door

Opdracht 9. Overeenkomsten en verschillen

- a** ▶ Noem 1 verschil tussen een parlementaire democratie en een presidentiële democratie.

Vershil:

- b** ▶ Noem 2 verschillen tussen een parlementaire democratie en een constitutionele monarchie.

Vershil:

Vershil:

- c** ▶ Noem 3 verschillen tussen een democratie en een dictatuur.

Vershil:

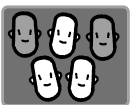
Vershil:

Vershil:

- d** ▶ Kies de 2 bestuursvormen uit het onderstaande rijtje, die de meeste overeenkomsten hebben.

.....
.....

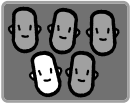
Directe democratie, dictatuur, parlementaire democratie, presidentiële democratie, constitutionele monarchie, indirecte democratie, absolute monarchie.

Opdracht 10. Dictator of democraat???

- a** ▶ Hieronder staan een aantal regeringsleiders van verschillende landen. Zoek op internet of in boeken, in welke periode zij geregeerd hebben. Vul dit in het onderstaande schema in.
- b** ▶ Zou jij de onderstaande leiders dictators of democraten willen noemen. Zet een kruisje in de juiste kolom
- c** ▶ Geef tenslotte aan waarom je ze een dictator of democraat vindt.

	Periode waarin ze geregeerd hebben.	Dictator	Democraat	Toelichting
Ferdinand Marcos (Filipijnen)				
Michail Gorbatsjov (Rusland)				
George Bush (USA)				
Fidel Castro (Cuba)				
Evo Morales (Bolivia)				
Angela Merkel (Duitsland)				
Vladimir Lenin (Rusland)				
Than Shwe (Myanmar)				
Adolf Hitler (Duitsland)				

Opdracht 11. Toets jezelf

- a) Zoek in de puzzel alle begrippen op, die voorkomen in de tekst van hoofdstuk 2. De begrippen staan alleen horizontaal.
- b) Zet alle letters die overblijven hieronder naast elkaar.

	b	m	o	n	a	r	c	h	i	e	ë	n	e		p
r	e	s	i	d	e	n	t	i	ë	l	e				s
g	r	o	n	d	w	e	t	t	e	n	t		c	o	n
s	t	i	t	u	t	i	o	n	e	l	e		r	e	p
r	e	s	e	n	t	a	t	i	e	f				u	c
h	a	v	e	z	u										
			b	u	s	h	r	s	d	i	c	t	a	t	u
u	r								c	a	s	t	r	o	v
o							v	e	r	k	i	e	z	i	n
g	e	n								r	d	e	m	o	c
r	a	t	i	e	k	o	n	i	n	k	r	i	j	k	m
					t	r	i	a	s	p	o	l	i	t	i
c	a		s	t	a	a	t	s	h	o	o	f	d	e	
							n	a	b	s	o	l	u	t	e
			p	a	r	l	e	m	e	n	t	a	i	r	e

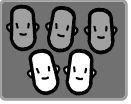
Opdracht 12. Brainstormen.....

Welk woord hoort er niet bij? En waarom niet?

- 1. Gekozen leider – geen rechten en plichten – meerderheid beslist.

- 2. Onbeperkte macht – vrijheid – militaire staatsgreep.

- 3. Leiderschap is erfelijk – éénpartijstaat – troonopvolging is wettelijk geregeld.

Opdracht 13. Democratie in Peshawar

Lees bron 6 in je leerboek goed door.

a ▶ Waarom mogen de vrouwen in Peshawar niet stemmen?

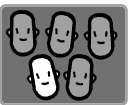
b ▶ Vind je de beslissing dat vrouwen niet mogen stemmen democratisch?

c ▶ In welk jaar denk je dat het voorval heeft plaatsgevonden?

A 1950

B 1980

C 2008

Opdracht 14. Leer de begrippen.

Leer de begrippen uit de begrippenlijst.

Samenvatting

2.1 Democratie

Democratie betekent

De bestuursvorm democratie heeft twee vormen:

1.

2.

De stad Athene had 1500 jaren geleden de *directe/indirecte** vorm van democratie, omdat Op Aruba hebben we *directe/indirecte** democratie. Dit wordt ook wel genoemd.

De indirecte democratie van Aruba is *hetzelfde/verschillend** als die van Venezuela en de Verenigde Staten. Aruba heeft een parlementaire democratie, omdat
.....

Venezuela en de Verenigde Staten hebben beide een democratie. Een ander woord voor volksstemming is Een voorbeeld hiervan dat gehouden werd was in en de reden hiervoor was
.....

2.2 Dictatuur

Dictatuur komt van het Latijnse woord 'dicere'. Dit betekent

De leiders van een land met dictatuur als bestuursvorm komen meestal tot macht door *volksverkiezing/militaire** staatsgreep. Zo'n leider heeft dan ook *veel/weinig** macht. Hij houdt zich *wel/niet** aan de De burgers kunnen *wel/niet** opkomen

Voorbeelden van landen met dictatuur als regeringsvorm zijn:

1.

2.

* streep het foute antwoord door

2.3 Monarchie

In een land met monarchie als bestuursvorm heeft het staatshoofd een
....., of een

Bij een absolute monarchie heeft de koning of monarch *veel/weinig** macht,
omdat

Nederland heeft als staatshoofd koningin Beatrix. Zij moet bij het besturen,
rekening houden met de

Deze staan allemaal in de of ook wel
..... genoemd.

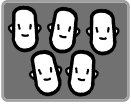
Een dergelijke vorm van monarchie heet daarom

2.4 Belangrijkste verschillen tussen democratie, dictatuur en monarchie zijn:

1.
2.
3.

Les 1: De overheid

Opdracht 1. De overheid en zijn bestuurlijke taken

Lees bron 1 en 2 in je leerboek.

- a ▶ Geef van iedere bron aan, of het gaat om uitvoerende, wetgevende of rechtsprekende macht.

Bron 1

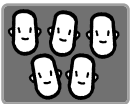
Bron 2

- b ▶ In de bronnen komen de begrippen regering, overheid en staten (parlement) voor. Probeer een beschrijving te geven van elk van deze begrippen

Regering: -----

Staten (parlement):

Overheid: -----

Opdracht 2. De overheid = de regering + het parlement

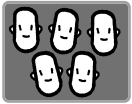
In bron 3 in je leerboek staat schematisch afgebeeld hoe de overheid eruit ziet.

Ga nu dit schema invullen met de namen van de personen die op dit moment de betreffende functies vervullen. Je kunt hierbij gebruik maken van de website:

www.overheid.aw.

- a ▶ Vul in het schema de naam van de gouverneur in.
- b ▶ Vul in het schema de naam van de minister-president in.
- c ▶ Vul in het schema de namen van de ministers in. Geef hierbij ook aan welk ministerie zij vertegenwoordigen.
- d ▶ Vul in het schema de namen van de 21 Statenleden in. Geef hierbij ook aan bij welke politieke partij deze Statenleden horen.

Overheid			
Regering		Parlement	
Gouverneur	Kabinet	21 Statenleden	
-----	Minister-president	Statenleden	Politieke partij
	-----	1. -----	-----
		2. -----	-----
	Ministers	3. -----	-----
	Ministerie van ----	4. -----	-----
	-----	5. -----	-----
	Ministerie van ----	6. -----	-----
	-----	7. -----	-----
	Ministerie van ----	8. -----	-----
	-----	9. -----	-----
	Ministerie van ----	10. -----	-----
	-----	11. -----	-----
	Ministerie van ----	12. -----	-----
	-----	13. -----	-----
	Ministerie van ----	14. -----	-----
	-----	15. -----	-----
	Ministerie van ----	16. -----	-----
	-----	17. -----	-----
	Ministerie van ----	18. -----	-----
	-----	19. -----	-----
		20. -----	-----
		21. -----	-----

Opdracht 3. Diensten van de overheid

Zoals je in je leerboek hebt kunnen lezen, worden de ministeries ondersteund door verschillende overheidsdiensten. Maar welke overheidsdiensten zijn dit? Ga een overzicht maken per ministerie waarbij je aangeeft door welke overheidsdiensten het betreffende ministerie ondersteund wordt. Wat je hierbij zeker kunt gebruiken is een telefoonboek of de website van de Arubaanse overheid: **www.overheid.aw**

Bijvoorbeeld:

Ministerie van	Overheidsdiensten
Het Ministerie van Justitie	Politie

- a ► Vul je gegevens in het volgende schema in. Probeer zo volledig mogelijk te zijn.

Ministerie van	Overheidsdiensten

- b ► Ga nu je resultaten vergelijken met de resultaten van een andere groep en vul je eigen lijst aan, of corrigeer waar nodig.

Opdracht 4. De overheid en zijn diensten

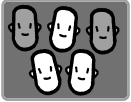
Lees de bronnen 4 en 5 in je leerboek en beantwoord de volgende vragen.

- a ► Wie neemt uiteindelijk de beslissing of de huidige groei in personeelskosten met meer dan de helft omlaag gebracht kan worden?

- b** ▶ Waarom organiseert de minister van Onderwijs verschillende bijeenkomsten?

Les 2: Burgers en parlementariërs

Opdracht 5. Invloeden van ambtenaren en burgers

- a** ▶ Hoe kunnen de ambtenaren het parlement en de regering beïnvloeden?

- b** ▶ Hoe kunnen belangengroepen het parlement en de regering beïnvloeden?

- c** ▶ Hoe kan het parlement meer invloed krijgen?

- d** ▶ Hoe kan de burger meer invloed krijgen?

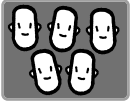

Opdracht 6. Bevoegdheden van de parlementariërs

In bron 7 in je leerboek staan de bevoegdheden van de parlementariërs omschreven (de zes rechten). In de bronnen 8 tot en met 13 in je leerboek staan voorbeelden waarbij de zes rechten van de staten omschreven worden. Koppel nu de krantenartikelen aan de juiste rechten.

Schrijf het nummer van de bron, die het recht van initiatief omschrijft, op in de rechterkolom.

Bevoegdheden het parlement	Nummer van de bron
Recht van initiatief	
Recht van amendement	
Het vragenrecht	
Het recht van interpellatie	
Het budgetrecht	
Het recht van enquête	

Opdracht 7. De rechterlijke macht

- a ▶ Je gaat nu zelf op zoek naar drie bronnen. Zoek drie artikelen of websites waarin 3 rechtszaken besproken worden van het Gerecht in Eerste Aanleg, van het Hof van Justitie en van de Hoge Raad.
- b ▶ Schrijf van iedere bron op; om welk onderwerp het gaat en welk vonnis er uitgesproken is.

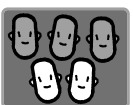
Rechtspraak	Onderwerp	Vonnis
Gerecht in Eerste Aanleg		
Hof van Justitie		
Hoge Raad		

- c ▶ Wat is je eigen mening ten aanzien van de gegeven vonnissen?

- d ▶ Vind jij het goed dat een rechter, een door het volk gekozen regering, kan wijzen op haar fouten? (motiveer jouw antwoord heel goed)

Les 3: De overheidsbegroting

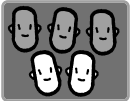
Opdracht 8. Overheidsinkomsten

- a ▶ Hoe komt de overheid aan geld?

- b ▶ Bekijk bron 17 in je leerboek. In welk jaar heeft de overheid het meest moeten lenen?

- c** ▶ Stel je zit in de regering. Welke maatregelen zou jij voorstellen om ervoor te zorgen dat het begrotingstekort niet verder stijgt?

- d** ▶ Door wie kunnen jouw voorgestelde maatregelen goed- of afgekeurd worden?

Opdracht 9. Overheidsinvesteringen

- a** ▶ Noem enkele kapitaalgoederen en consumptiegoederen waarin de overheid investeert.

- b** ▶ Welke van deze investeringen heeft direct invloed op de bevolking van Aruba ?

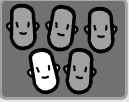

Opdracht 10. Leer de begrippen

Leer de begrippen uit de begrippenlijst.

Samenvatting

De overheid bestaat uit een en een

Bepaalde bevoegdheden van het parlement zijn en

De Trias politica bestaat uit de, en de

Onze rechterlijke macht is georganiseerd in een, en een

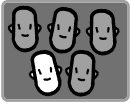
Onze regering komt aan geld door en

De regering kan aan geld komen door, en

De landsbegroting bestaat uit de en van de regering.

Les 1: Belangeninformatie

Opdracht 1. Belangen herkennen

In bron 1 van je leerboek zie je een aantal namen van organisaties die zich bezighouden met de belangen van bepaalde groepen, zowel nationaal als internationaal. Kies een belangengroep uit en zoek op het internet naar informatie over deze belangengroepen. Vul daarna de volgende vragen in.

a ▶ Voor welke belangen komt deze groep op?

.....
.....

b ▶ Bestaat deze belangengroep ook op Aruba?

.....
.....

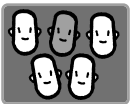
c ▶ Vind je dat deze groep meer kan doen op Aruba of in de wereld?

.....
.....

d ▶ Zou jij ook lid willen zijn van zo'n groep, zo ja waarom wel en zo nee waarom niet?

Ja, omdat

Nee, omdat

Opdracht 2. Individuele belangen

Lees bron 2 in je leerboek. Geef antwoord op de volgende vragen.

a ▶ Wat zijn de individuele belangen van de choller?

.....
.....

b ▶ Welke argumenten gebruikte zijn advocaat om die belangen te beschermen?

.....
.....
.....

c ▶ Wat vind je van de uitspraak van de rechter ?

.....
.....

d ▶ Hoe zou jij handelen als jij rechter was?

Les 2: Belangenaanpak

Opdracht 3. Collectieve of individuele belangen?

Lees bron 3 in je leerboek en beantwoord daarna de volgende vragen.

a ▶ Om welk(e) individuele burgerbelang(en) gaat het in deze bron?

b ▶ Om welk(e) collectieve burgerbelang(en) gaat het in deze bron?

c ▶ Wiens belangen vind jij belangrijker? De belangen van Juan Ras of die van de overheid?

Opdracht 4. Wereldbank pakt voedselcrisis aan

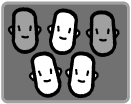
Lees bron 4 in je leerboek en beantwoord daarna de volgende vragen.

a ▶ Zoek op wat de wereldbank is en wat zij doen (encyclopedie, internet).

b ▶ Om wat voor belangen gaat het in deze bron, leg uit waarom?

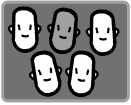

Les 3: Ombudsman, NGO en rechten

Opdracht 5. De ombudsman

Lees bron 5 in je leerboek en beantwoord daarna de volgende vragen.

- a ▶** Welke belangen behartigt de ombudsman?

.....
.....
.....

- b ▶** Wat zijn de belangrijkste taken van de ombudsman?

.....
.....
.....

- c ▶** Vind jij dat de ombudsman nuttig werk verricht?

Ja, omdat

.....
.....

Nee, omdat

.....
.....

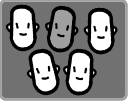

Opdracht 6. NGO's

Er zijn ontzettend veel NGO's. Kies een NGO, die volgens jou erg goed werk verricht.

Ga op zoek naar informatie over deze NGO en maak een poster. Zorg dat in je poster in ieder geval de volgende punten aan bod komen:

- a ▶** Het gebied waarop de NGO betrekking heeft (Milieubescherming, Gezondheid, Ontwikkelingswerk, Mensenrechten).
- b ▶** De doelgroep waar ze zich op richten.
- c ▶** De belangen die ze behartigen.
- d ▶** De soort activiteiten die ze verrichten om de belangen te behartigen.
Je gaat je poster vervolgens presenteren aan de rest van de klas.

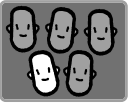

Opdracht 7. Opkomen voor je rechten.

In de hier onderstaande casussen zie je dat de belangen van burgers niet behartigd worden. Kies een van de casussen uit, en geef aan welke stappen jij zou ondernemen.

Bijvoorbeeld:

- Je komt te laat op school. Het hoofd van de school weigert je de toegang tot de school. Wat doe je? Je hebt toch recht op onderwijs?
- Je wordt thuis mishandeld door je ouders. Wat doe je? Je hebt toch recht op veiligheid?
- Je bent het niet eens met het beleid van een van de ministers. Je schrijft een artikel in de krant. Vervolgens word je ontslagen. Wat doe je? Je hebt toch recht op vrijheid van meningsuiting.

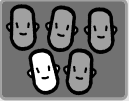
Opdracht 8. Leer de begrippen

Leer de begrippen uit de begrippenlijst.

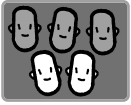
Samenvatting

Maak zelf een samenvatting. Zorg ervoor dat in je samenvatting alle begrippen van de begrippenlijst genoemd worden.

Les 1: Kleinschaligheid en netwerk

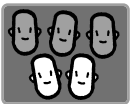
Opdracht 1. Welke kleur?

In bron 1 in je leerboek staan teksten en illustraties die vooral om de vier jaar heel vaak in de kranten komen te staan.

a ▶ Welke periode is dat?

b ▶ Waarom wordt gedurende deze periode meer aandacht aan zulke onderwerpen besteed?

c ▶ Waar denk je aan, als je de karikatuur 'placa bou mesa' ziet?

Opdracht 2. Kleinschaligheid

a ▶ Gebruik je atlas om de ontbrekende gegevens in het onderstaande tabel in te vullen.

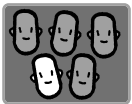
Kenmerken	Caribisch gebied			
	Curaçao	Jamaica	Puerto Rico	Aruba
Oppervlakte				
Inwoners				
Natuurlijke hulpbronnen	ja / nee Zo ja, geef aan welke ----- -----	ja / nee Zo ja, geef aan welke ----- -----	ja / nee Zo ja, geef aan welke ----- -----	ja / nee Zo ja, geef aan welke ----- -----

- b** ▶ Vergelijk de gegevens in vorige tabel en schrijf op in het onderstaande tabel welke landen **wel** en welke landen **niet** kleinschalig zijn. Motiveer je antwoord.

Land	Kleinschalig	Niet kleinschalig	Motiveer je antwoord
Curaçao			
Jamaica			
Puerto Rico			
Aruba			

c ▶

Waarom wordt Aruba in bron 2 in je leerboek niet vermeld?

Opdracht 3. Netwerk

- a** ▶ Roloverlapping heeft voor- en nadelen. Schrijf twee voordelen en twee nadelen op van het hebben van een netwerk.

Voordeel

1 -----

2 -----

Nadeel

1 -----

2 -----

- b** ▶ Heb jij wel eens gebruik gemaakt van mensen uit je netwerk om een individueel belang of misschien wel een collectief belang voor elkaar te krijgen? Geef aan waarbij je je netwerk bij gebruikt hebt, hoe je het aangepakt hebt en wat het resultaat ervan was.

Opdracht 4. Handdrukken

- a** ▶ Ga uitrekenen hoeveel handdrukken je verwijderd bent van de minister-president van Aruba.

Bijvoorbeeld:

1^e handdruk = een oom van je

2^e handdruk = oom kent minister van Sociale Zaken

3^e handdruk = minister van Sociale Zaken kent minister-president.

Nou jij:

1^e handdruk:

2^e handdruk:

3^e handdruk:

4^e handdruk:

5^e handdruk:

6^e handdruk:

- b** ▶ Bereken ook eens hoeveel handdrukken je verwijderd bent van de president van de Verenigde Staten. Of hoeveel handdrukken je verwijderd bent van Shakira?

.....

.....

Wat heeft de hoeveelheid handdrukken te maken met je netwerk?

.....

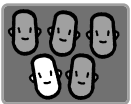
.....

.....

.....

Les 2: Deugdelijk bestuur?

Opdracht 5. Politieke patronage, favoritisme of represaille?

- a** ▶ Zet bij ieder voorbeeld een kruisje bij het juiste begrip. Politieke patronage, favoritisme of represaille?

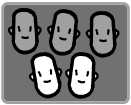
	Politieke patronage	Favoritisme	Politieke represaille
Toekennen van een volkswoning.			
Het weigeren van een vergunning.			
Het verlenen van een studiebeurs.			
Het benoemen van een familielid tot hoofd van een overheidsdienst.			
Niet toekennen van een stuk erfpacht.			

- b** ▶ Geef nu zelf een voorbeeld van politieke patronage, favoritisme en politieke represailles. Gebruik voorbeelden uit je directe omgeving.

Voorbeeld van politieke patronage:

Voorbeeld van favoritisme:

Voorbeeld van politieke represaille:

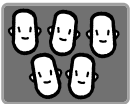

Opdracht 6. Ambtenaren

Bekijk de afbeelding van bron 10 in je leerboek goed. Wat denk je dat hier bedoeld wordt?

Les 3: Het debat

Opdracht 7. Hoe debatteer ik?

In je leerboek zie je vier stellingen staan. Over één van deze stellingen ga je straks een debat voeren. Je weet vooraf niet over welke stelling jouw groep het debat zal gaan voeren. Je docent bepaalt of je als groep voorstander of tegenstander van de stellingen bent. De groep die de jury kan overtuigen dat zijn oplossing de beste is, is de winnaar van het debat. Stelling 4 is voor de twee groepen die de hoogste scores hebben behaald. Zij gaan door naar de tweede ronde. Degene die wint is de winnaar van dit debat.

Ga de eerste drie stellingen goed inhoudelijk voorbereiden. Je kunt hiervoor het volgende schema gebruiken.

Stappenplan voor het voorbereiden van een debat

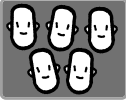
Stap	Actie	Wie/Wat	Uitwerking
1	De rolverdeling bepalen	De leider	Is de beste spreker. Verdeelt de taken en controleert of ze goed worden uitgevoerd.
		De schrijver	Noteert de juiste informatie in het schema.
		De materiaalchef	Verzamelt zoveel mogelijke bronnen.
		De checker	Controleert of iedereen alles begrijpt.
		De vrager	Stelt vragen aan de docent.
3	Het probleem bestuderen	Wat is het probleem?	De oorzaken van het probleem uit onze kleinschalige samenleving aangeven.
4	<ul style="list-style-type: none"> - Het probleem beargumenteren en onderbouwen met bewijzen - Een oplossing geven 	Waarom is het: "JA!" Oplossing zoeken.	Voorstanders komen met argumenten/bewijzen voor het probleem. Ze komen met een oplossing en geven aan wat de voordelen zijn van de oplossing. Ze bereiden tegenargument(en) voor, voor de reactie van de tegenpartij. Probeer elk argument te onderbouwen/bewijzen. Conclusie.
		Waarom is het: "Nee!"	Tegenstanders komen met tegenargumenten om het probleem af te zwakken of dat er geen probleem is. Ze komen met tegenargumenten dat de oplossing niet uitvoerbaar is of dat de oplossing meer nadelen heeft dan voordelen. Probeer elk argument te onderbouwen/bewijzen. Conclusie.
5	De presentatie voorbereiden	Controle schema.	De leider en de schrijver controleren het schema met behulp van het beoordelingsformulier. Stel het bij als het nodig is.
		Het verdelen van de rollen tijdens het debat.	Er zijn vijf sprekers. Twee van de sprekers hebben een andere taak: een is tijdwaarnemer en een is jurylid bij het debat van een andere groep. Wat elke spreker moet doen, schrijf je op het antwoordblad.
		Het debat oefenen.	Je houdt je aan het tijdschema. De tijdwaarnemer controleert de tijd. Het jurylid beoordeelt de groep. Deze rollen kunnen gewisseld worden, zodat iedereen de rol als spreker kan oefenen.

- b** ▶ Lees bron 17 in je leerboek, waar in de regels van het debat staan, goed door.
- c** ▶ Vul tijdens het debat het volgende schema in.

Het debat	Voorstanders
Stelling	
<p>1ste spreker (leider) Het aanspreken van de aanwezigen</p> <p>Vertel waarover je stelling gaat.</p> <p>Benadruk hoe ernstig het probleem is door te beargumenteren.</p> <p>Geef de oplossing voor het probleem.</p>	<p>Geachte jury, / meneer / mevrouw de voorzitter, tegenstanders, dames en heren</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>
<p>2de spreker. Benadruk de ernst van de zaak. Kom met een ander argument en bewijs dat dit de oplossing voor het probleem is.</p>	<p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>
<p>3de spreker Bedenk een vraag die de tegenstanders eventueel kunnen stellen. Reageren op tegenargument/kritiek van de tegenstanders. Val het zwakste punt aan.</p>	<p>Vraag 1: -----</p> <p>Reactie op tegenargument:</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>
<p>4de spreker Bedenk een vraag die de tegenstanders eventueel kunnen stellen. Reageren op tegenargument/kritiek van de tegenstanders.</p>	<p>Vraag 2: -----</p> <p>Reactie op tegenargument:</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>
<p>5de spreker Sluit af met je sterke punten</p>	<p>-----</p> <p>-----</p>

Het debat	Tegenstanders
Stelling	
<p>1ste spreker (leider)</p> <p>Je bent er niet mee eens, omdat je met je tegenargument en bewijs hiervoor komt. Val het zwakste punt aan.</p>	<p>Geachte jury, /meneer / mevrouw de voorzitter, tegenstanders, dames en heren</p> <p>oneens</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>
<p>2de spreker</p> <p>Benadruk jullie standpunt en kom met een tegenargument en een bewijs.</p>	<p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>
<p>3de spreker</p> <p>Vragen stellen om bewijzen te verzwakken.</p>	<p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>
<p>4de spreker</p> <p>Vragen stellen om bewijzen te verzwakken.</p>	<p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>
<p>5de spreker</p> <p>Definitieve standpunt innemen. Precies aangeven waarom jullie als tegenstander het debat zouden moeten winnen.</p>	<p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>

Verdiepingsopdracht 8. Debat

Je gaat nu geheel zelfstandig een debat voorbereiden en straks uitvoeren. Vooraf weet je niet of je voorstander of tegenstander bent van een van de volgende stellingen.

Corruptiebestrijding is een kwestie van lange adem.

Smeergeld aannemen voor een groot toeristisch project is toegestaan.

Politici kunnen stelen , dus wij ook'.

De pers van Aruba is onpartijdig

Opdracht 9. Leer de begrippen

Leer de begrippen uit de begrippenlijst.

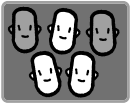
Samenvatting

Maak zelf een samenvatting. Zorg ervoor dat in je samenvatting alle begrippen van de begrippenlijst genoemd worden.

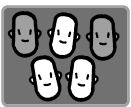
Les 1: Het komen en gaan van politieke partijen

Opdracht 1. Politieke partijen

In bron 1 in je leerboek staan alle politieke partijen uit het jaar 2009 afgebeeld. Het kan best zijn dat er inmiddels andere partijen zijn bijgekomen. Of misschien zijn er wel partijen die niet meer bestaan. Zoek uit, welke partijen er op dit moment op Aruba zijn. Schrijf al deze partijen in het onderstaande schema. Geef ook aan of de partijen in de regering, in het parlement of buiten het parlement zitten.

Regeringspartijen	Partijen in het parlement	Partijen buiten het parlement

Opdracht 2. Politieke partijen komen en gaan

Politieke partijen komen en gaan.

Noem drie redenen waarom een politieke partij opgeheven wordt.

1.
2.
3.

Noem drie redenen waarom een nieuwe politieke partij opgericht wordt.

1.
2.
3.

Opdracht 3. Mijn politieke partij

a ▶ Als jij een politieke partij mocht oprichten, hoe zou deze partij dan heten?

.....

b ▶ Voor welke belangen zou je opkomen?

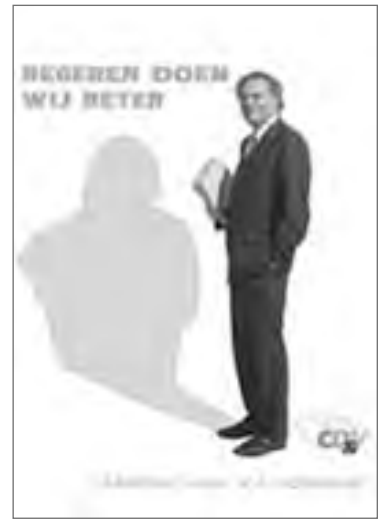
Ik zou opkomen voor de belangen:

.....

c ▶ Hoeveel handtekeningen heb je nodig om mee te kunnen doen aan de eerstvolgende verkiezingen?

.....

- d) Geef een beknopte samenvatting van jouw partijprogramma (niet meer dan 10 zinnen).

Verdiepingsopdracht 4. Campagne voeren

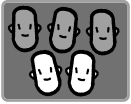

Je ziet hiernaast een aantal voorbeelden staan van affiches die in de Belgische politiek gebruikt zijn. Ga nu voor jullie eigen politieke partij een spreuk bedenken, waarvan je denkt dat die kiezers zal trekken.

Verwerk je spreuk vervolgens in een zelf ontworpen affiche.

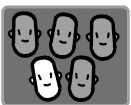
Les 2: Het kiesrecht

Opdracht 5. Actief en passief kiesrecht

Geef van de onderstaande personen aan of ze geen kiesrecht, passief kiesrecht en/of actief kiesrecht hebben. Zet een kruisje in de juiste kolom (meerdere antwoorden zijn mogelijk).

	Geen kiesrecht	Actief kiesrecht	Passief kiesrecht
22-jarige Arubaan die vastzit in de KIA wegens een drugsdelict.			
19-jarige Arubaanse student, woonachtig in Nederland. Is tijdens de verkiezingen op vakantie in Aruba.			
25-jarige Nederlander, woont 10 maanden op Aruba maar heeft zich pas 1 week voor de verkiezingen ingeschreven in het bevolkingsregister van Aruba.			
22-jarige ingezetene van Aruba met Nederlandse nationaliteit, echter zonder diploma.			
35-jarige Arubaanse drugs-verslaafde, opgenomen bij Paaz.			
19-jarige Antilliaan, met Nederlandse nationaliteit, die zich vier jaar geleden ingeschreven heeft in het Arubaanse bevolkingsregister.			

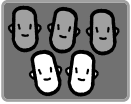
Opdracht 6. Politieke klacht

Lees bron 5 in je leerboek.

Is het volgens jou nodig om een 'Comicion di Bon Boluntad' op te richten tijdens de verkiezingstijd? Geef ook een toelichting op je antwoord.

Les 3: Verkiezingsuitslag en regeringsformatie

Opdracht 7. Kiesdeler, zetels, restzetels en lijstkiezdeler

Zomaar een verkiezingsuitslag van een land.

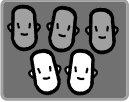
Partij A		Partij B		Partij C		Partij D		Partij E		Partij F	
Persoon 1	501	Persoon 1	647	Persoon 1	84	Persoon 1	123	Persoon 1	23	Persoon 1	152
Persoon 2	39	Persoon 2	889	Persoon 2	23	Persoon 2	12	Persoon 2	42	Persoon 2	64
Persoon 3	564	Persoon 3	1	Persoon 3	5	Persoon 3	54	Persoon 3	56	Persoon 3	634
Persoon 4	4	Persoon 4	37	Persoon 4	26	Persoon 4	63	Persoon 4	6	Persoon 4	2
Persoon 5	18	Persoon 5	7	Persoon 5	78	Persoon 5	34	Persoon 5	78	Persoon 5	64
Persoon 6	482	Persoon 6	3	Persoon 6	6	Persoon 6	45	Persoon 6	23	Persoon 6	6
Persoon 7	34	Persoon 7	64	Persoon 7	345	Persoon 7	6	Persoon 7	3	Persoon 7	32
Persoon 8	364	Persoon 8	345	Persoon 8	64	Persoon 8	34	Persoon 8	2	Persoon 8	2
Persoon 9	636	Persoon 9	64	Persoon 9	34	Persoon 9	4	Persoon 9	5	Persoon 9	3
Persoon 10	634	Persoon 10	45		Persoon 10	6	Persoon 10	6	Persoon 10	1	
Persoon 11	34	Persoon 11	23		Persoon 11	3	Persoon 11	3			
Persoon 12	2	Persoon 12	1		Persoon 12	6	Persoon 12	2			
Persoon 13	44				Persoon 13	3					
Persoon 14	2				Persoon 14	2					
TOTAAL		TOTAAL		TOTAAL		TOTAAL		TOTAAL		TOTAAL	

a) Bereken de kiesdeler.

b) Bereken het aantal zetels van iedere partij.

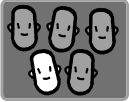
c) Bereken de restzetels.

d) Bereken de lijstkiezdeler van iedere partij.

Opdracht 8. Formeren van de regering

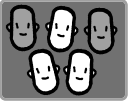
Bekijk de verkiezingsuitslag van het land in opdracht 7. Als jij de taak van formateur had, hoe zou jij dan de regering formeren?

Opdracht 9. Stellingen

Geef bij iedere stelling aan of de stelling juist of onjuist is. Geef ook aan waarom je dat vindt.

	Juist	Onjuist	Omdat...
MEP zit in een coalitieregering met OLA.			
Als je 18 jaar oud bent, heb je passief kiesrecht.			
Onze ministers worden gekozen door het volk.			
Onze gouverneur functioneert soms ook als een rechter.			
Een eenpartijregering heeft de meerderheid van alle stemmen gekregen.			
Restzetels kunnen niet toegekend worden aan de kleine partijen.			
Een formateur kan minister-president worden.			
Soms is de gouverneur de formateur.			
Iemand met passief kiesrecht heeft automatisch ook actief kiesrecht.			
De 'Comicion di Bon Boluntad' bepaalt wie mee mag doen met de verkiezingen.			

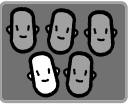
Opdracht 10. Politiek

Politiek is het bepalen van hoe een samenleving geleid moet worden. Meestal zijn er verschillende ideeën over wat er in een samenleving moet gebeuren. En er is altijd rivaliteit tussen de verschillende mensen die de leiding willen hebben. De politieke strijd is via de media (krant en tv) meestal goed te volgen.

- a ▶** Hoe betrouwbaar zijn de verhalen die we via de media te horen en zien krijgen?

- b ▶** Vind je dat politici op Aruba en in de wereld serieus zijn? Motiveer je antwoord.

- c ▶** Er zijn politici die beweren dat campagne voeren niet hetzelfde is als regeren. Wat vind je hiervan? Motiveer je antwoord.

Opdracht 11. Leer de begrippen

Leer de begrippen uit de begrippenlijst.

Les 1: Koninkrijk – land, natie, volk en staat

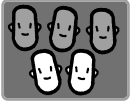

Opdracht 1. Koninkrijksvlieger

- a** ▶ Bekijk bron 1 in je leerboek. Je ziet hier een afbeelding van alle (ei)landen van het Koninkrijk der Nederlanden. Het zijn losse (ei)landen maar toch zijn ze met elkaar verbonden. Geef aan, welke eilanden met elkaar verbonden zijn als je let op bepaalde gegeven kenmerken.

Kenmerken	(ei)landen	Omdat...
Taal		
Herkomst van de bevolking		
Cultuur (bijvoorbeeld carnaval)		
Religie		
Gemeenschappelijke geschiedenis van kolonisatie		
door Nederland		
Bestuur		

- b** ▶ Zoek zelf ook naar kenmerken waarmee je (ei)landen van het Koninkrijk der Nederlanden kunt verbinden. Neem ze ook op in het bovenstaande schema.
- c** ▶ Als je al deze verbindende kenmerken bekijkt, kun je dan over een eenheid spreken? Beargumenteer je antwoord.

Opdracht 2. Groepen mensen

Bekijk de vier cartoons die in je leerboek bij bron 2 afgebeeld staan.

Plaats nu bij iedere cartoon een (of meerdere) van de volgende begrippen:

- volk
- natie
- land
- staat

Geef ook aan, waarom je het begrip plaatst bij die cartoon.

	Bijbehorend begrip(pen)	Omdat....
Cartoon 1		
Cartoon 2		
Cartoon 3		
Cartoon 4		

Opdracht 3. Volk, natie, land en staat

Lees bron 4, 5 en 6 in je leerboek goed door en maak de volgende opdracht.

- a** ▶ Zet een kruisje bij de kenmerken die behoren bij het betreffende gebied.

	Aruba	Nederland	La Guajira	Koerdistan
Grondgebied				
Grenzen				
Eigen paspoort				
Taal				
Erkend door Verenigde Naties				

- b** ▶ Aruba is een volk/natie/land/staat*.
 Nederland is een volk/natie/land/staat*.
 La Guajira is een volk/natie/land/staat*.
 Koerdistan is een volk/natie/land/staat*.

* *streep de foute antwoorden door.*

- c** ▶ Sommige mensen behoren bij een bepaalde staat. Maar ze wonen er niet. Noem twee redenen waarom sommige mensen buiten hun eigen staat wonen?

d ▶ Kruis het juiste antwoord aan. Volgens de definities van bron 3 bestaat de Verenigde Staten uit 50:

- Volken
- Naties
- Landen
- Staten

Omdat

.....

Les 2: Natievorming

Opdracht 4. Natievorming op Curaçao

Lees bron 7 in je leerboek. Hierin legt Nolda Römer uit wat volgens haar 'natievorming' is.

a ▶ Wat is volgens jou natievorming? Geef een eigen definitie.

.....

.....

b ▶ Waarom is er volgens Nolda Römer geen eenheid onder de Curaçaose bevolking?

.....

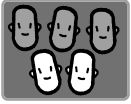
.....

Opdracht 5. Bevorderende factoren natievorming

Geef van de volgende naties aan, welke bevorderende factoren er toe geleid hebben dat er een natie ontstond.

Natie	Taal	Religie	Gezamenlijke geschiedenis	Natuurlijke grenzen
Arubaanse				
Joodse				
Nederlandse				
Ierse				
Belgische				
Surinaamse				

Opdracht 6. Natievorming op Aruba

a ▶ Wat doet de Arubaanse regering aan de ‘natievorming van Aruba?

b ▶ Hoe bevorder je nationale eenheid op Aruba? Kies één van de onderstaande zaken en beargumenteer je keuze.

- Het organiseren van culturele activiteiten.
- Het stimuleren en organiseren van nationale en internationale sportactiviteiten.
- Het beleid van de regering richten op gelijke kansen in het onderwijs.
- Het beleid richten op gelijke rechten van de vrouw in het arbeidsproces.
- Participatie van immigranten in de samenleving.
- Activiteiten organiseren die te maken hebben met milieuzorg bijvoorbeeld ‘Cuida nos Aruba’.
- Politieke leiders moeten zorgen voor eenheid onder de bevolking.

c ▶ Kom zelf met een idee waardoor de natievorming versterkt wordt. Bespreek je idee met je groepsleden.

Opdracht 7. Belangen bij natievorming Haïti

In de eerste alinea van paragraaf 7.3. wordt gesproken over een gemeenschappelijk belang dat de natievorming in Haïti bevorderde.

a ▶ Welk gemeenschappelijk belang wordt bedoeld?

b ▶ Wat was de belemmerende factor bij de natievorming van Haïti?

Opdracht 8. Haïti, eenheid of verdeeldheid?

Lees bron 9 in je leerboek.

a ▶ Tot 1804 was er eenheid onder de Haïtiaanse bevolking. Welke belemmerende factoren hebben geleid tot de hedendaagse verdeeldheid in Haïti?

- b** ▶ Is er nog sprake van een natie in Haïti? Licht je antwoord toe.

Les 3: Natievorming in Ghana

Opdracht 9. Bevolkingsgroepen en taal

- a** ▶ Noem de belangrijke etnische groepen in Ghana.

- b** ▶ Noem vier redenen waarom de Twi een van de voertalen van Ghana is.

Opdracht 10. Natievorming in Ghana

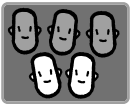
- a** ▶ Noem de factoren die een rol hebben gespeeld bij het bevorderen van natievorming in Ghana.

- b** ▶ In de meeste Afrikaanse landen zijn etnische conflicten een bron van onenigheid. Waarom is dit in Ghana niet het geval? Zie bron 13 in je leerboek.

- c** ▶ Ook het onderwijs heeft een belangrijke rol gespeeld in het bevorderen van de natievorming in Ghana. Leg dit met je eigen woorden uit. Zie ook bron 14 in je leerboek.

d ▶ Noem twee factoren die de natievorming in Ghana hebben belemmerd.

e ▶ Leg uit waarom deze factoren belemmerend werkten.

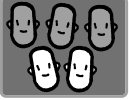

Opdracht 11. Vergelijking Haïti en Ghana

In paragraaf 7.3 en 7.4 is natievorming in Haïti en Ghana besproken. Vul in het onderstaande schema de verschillen en overeenkomsten in tussen deze landen.

Factoren	Haïti	Ghana	Overeenkomst/ verschil

Verdiepingsopdracht 12. Natievorming in Rwanda?

Rwanda, een land gelegen in Centraal Afrika, grenzend aan Burundi, bestaat uit verschillende bevolkingsgroepen. De twee grootste groepen zijn de Hutu's en de Tutsi's.

De Tutsi's die de minderheid vormden in vergelijking met de Hutu's, kwamen Rwanda binnen als nomaden op zoek naar weigronden. Door de goede relatie met de Hutu's besloten ze zich daar te vestigen. De Tutsi's namen de taal, godsdienst, cultuur en vooral politieke structuur van de Hutu's over. Hoewel de meeste Hutu's en de Tutsi's dezelfde taal, godsdienst en cultuur hebben, lijkt het proces van natievorming ver van realiteit te zijn.

De reden hiervoor ligt in een combinatie van factoren uit het verleden.

Tijdens de koloniale periode werd Rwanda door de Tutsi-vorsten vanuit België bestuurd. Hoewel de Tutsi's een veel kleinere groep vormden, hadden ze hierdoor meer aanzien en waren dus hoger op de sociale ladder vergeleken met de Hutu's. Na de onafhankelijkheid van Rwanda kregen de Hutu's, die de meerderheid vormden, de overhand. Bij een vrije verkiezing van 1990 hadden de Tutsi's geen kans meer. Beide bevolkingsgroepen vechten om hetzelfde stuk grond. Ieder wil het eigen gebied behouden en vergroten en op deze manier ontstaan conflicten. De haat tussen de groepen nam verder toe en dat leidde tot moordpartijen onder beide bevolkingsgroepen.

Lees de tekst in het kader hierboven aandachtig door en geef antwoord op de volgende vragen.

- a** ► Waarover gaat het conflict tussen de Hutu's en de Tutsi's in Rwanda.

- b** ► Geef aan welke bevorderende factoren en belemmerende factoren voor natievorming in de tekst voorkomen.

Bevorderende factoren -----

Belemmerende factoren -----

c ▶ Wat kan er volgens jou gedaan worden om het conflict tussen deze bevolkingsgroepen te beëindigen. Noem tenminste twee mogelijke oplossingen.

1.

.....

.....

.....

2.

.....

.....

.....

d ▶ Welke rol zou de Verenigde naties in dit proces kunnen of moeten spelen?

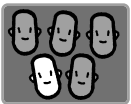
.....

.....

.....

.....

.....

Opdracht 13. Leer de begrippen

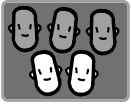
Samenvatting

Maak een samenvatting van dit hoofdstuk. Gebruik hierbij alle begrippen van de begrippenlijst.

Les 1: Bedrijven en multinationals

Opdracht 1. Bedrijven in de wereld

In bron 1 in je leerboek zie je logo's van verschillende bekende bedrijven. Bekijk deze logo's aandachtig.

a ▶ Schrijf op wat voor soort activiteiten elk bedrijf uitoefent.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

b ▶ Beschrijf wat deze bedrijven gemeenschappelijk hebben.

.....

.....

.....

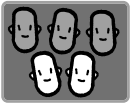
.....

c ▶ Welke van deze bedrijven vind je ook op Aruba?

.....

.....

.....

Opdracht 2. De multinationale onderneming

a ▶ Wat is een multinationale onderneming (MNO)?

.....
.....

b ▶ Schrijf de namen op van vijf MNO's die ook op Aruba gevestigd zijn.

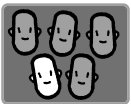
1.
2.
3.
4.
5.

c ▶ Geef drie redenen waarom MNO's zich vaak in meerdere landen vestigen?

1.
2.
3.

Les 2: Vormen van integratie

Opdracht 3. Economische integratie

a ▶ Wat wordt er met economische integratie bedoeld?

.....
.....

b ▶ Beschrijf het verschil tussen natuurlijke integratie en politieke integratie?

Natuurlijke integratie

.....
Politieke integratie

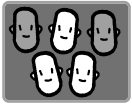
.....

c ▶ Geef van elk soort integratie een voorbeeld. Kies een ander voorbeeld dan genoemd in je leerboek.

Natuurlijke integratie

.....
Politieke integratie

.....

Opdracht 4. Vormen van politieke integratie

a Welke drie vormen van politieke integratie ken je?

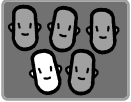
1.
.....
2.
.....
3.
.....

b Zet in het schema een kruisje bij de juiste combinatie.

	Vrijhandelszone	Douane-unie	Gemeenschappelijke markt
Afschaffing van onderlinge importtarieven			
Gemeenschappelijke buitentarief			
Vrij verkeer van productiefactoren			
Politieke samenwerking			

c Geef een of meer voorbeelden van vrijhandelszone, douane-unie en gemeenschappelijke markt.

	Voorbeeld 1	Voorbeeld 2	Voorbeeld 3
Vrijhandelszone			

Opdracht 5. Stijgende voedselprijzen

Lees bron 4 in je leerboek aandachtig en beantwoord de vragen.

- a ▶ Welke voordelen willen Thailand en Vietnam genieten door samen te werken?

- b ▶ Wie zullen de voornaamste slachtoffers zijn van deze samenwerking, leg uit waarom?

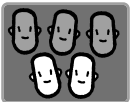
- c ▶ Bekijk de bron: met hoeveel procent is de prijs van de rijst tussen 2003 en 2008 gestegen?

Leg uit waarom dit niet gunstig is?

Omdat -----

Les 3: Globalisering

Opdracht 6. Global culture

In het schema op pagina 63 zie je verschillende activiteiten en gewoonten,

1. Kruis aan welke activiteit of gewoonte volgens jou bij Global culture horen.
2. Omschrijf waarom jij dat vindt.
3. Vergelijk de antwoorden met een andere duo, en bespreek de overeenkomsten en of verschillen.

	Hoort bij Global culture	Omdat....
Chatten/ sms		
W.K. Voetbal		
Televisie kijken		
Dera Gay		
Idols		
Rijst eten		
Hip hop		
Aruba Model Search		
Mobiel bellen (cell)		
Internetten		
Burka (hoofddoek) dragen		
Democratie		
Vrije verkiezingen		

Opdracht 7. Global village

Lees bron 8 in je leerboek.

Geef in drie zinnen weer, wat deze bron zegt over Global Village.

Opdracht 8. Oorzaak en gevolg

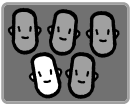
Lees bron 8 en 9 in je leerboek. Beantwoord vervolgens de vragen hieronder.

a ► Waarom protesteren de burgers in Haïti tegen de voedselprijzen?

Omdat -----

- b** Zal het noodplan van de regering, het verlagen van de rijstprijs met 15% voldoende zijn om de voedselsituatie in Haïti te verbeteren? Leg uit waarom wel of niet.

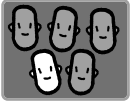
- c** Leg in eigen woorden uit wat de beslissing van Thailand en Vietnam met de situatie in Haïti te maken heeft?

Opdracht 9. Voor- en nadelen van globalisering

Lees de bronnen 9 t/m 13 in je leerboek. Geef bij elke bron aan, om welk voor- of nadeel van globalisering het gaat.

Bron	Voordeel globalisering	Nadeel globalisering
Bron 9 Rellen om duur eten		
Bron 10 Afrika boos op 'gulle gevers'		
Bron 11 Energieverbruik in 2030 verdubbeld		
Bron 12 Globalisering, een goede ontwikkeling?		
Bron 13 Voordelen en nadelen globalisering		

Opdracht 10. Globalist of anti-globalist?

Hoe noem jij jezelf? Een globalist of een anti-globalist? Geef ook aan waarom je jezelf zo noemt.

Ik noem mezelf omdat

Kijk even terug naar het antwoord dat je in hoofdstuk 1 bij opdracht 6a gegeven hebt.

Wat zijn de verschillen, wat zijn de overeenkomsten?

Opdracht 11. Gevolgen van globalisering voor Arubaanse cultuur

Een van de in je leerboek genoemde nadelen van globalisering, is dat kleine samenlevingen hun eigen cultuur dreigen te verliezen.

Geldt dit ook voor Aruba? Licht je antwoord toe.

Dit geldt wel/niet* voor Aruba, omdat

b ▶

Stel deze vraag ook eens aan iemand die ouder is dan 55 jaar. Schrijf het antwoord van deze persoon hieronder op.

Dit geldt wel/niet* voor Aruba, omdat

c ▶ * *streek het foute antwoord door*

Wat concludeer je hieruit?

d ▶

Hoe redden kleine samenlevingen zich in een wereld waarin globalisering zo belangrijk is?

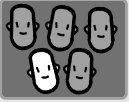
Opdracht 12. Leer de begrippen

Leer de begrippen uit de begrippenlijst.

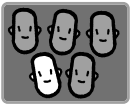
Samenvatting

Maak een samenvatting van dit hoofdstuk. Zorg ervoor dat in je samenvatting alle begrippen van de begrippenlijst gebruikt worden.

Les 1: Het referendum

Opdracht 1. Voorbeeld van een referendum

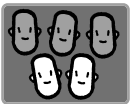
Lees bron 1 in je leerboek goed door en beantwoord daarna de volgende vragen.

a ▶ Waar gaat de bron over?

.....
.....

b ▶ Waarover werd er gestemd?

.....
.....

Opdracht 2. Waar of niet waar

Lees de opmerkingen hieronder en geef aan of ze waar of niet waar zijn.

a ▶ Zet een kruis in het goede vak.

	Waar	Niet waar
Een referendum geeft de burgers meer macht.		
Met een referendum kunnen burgers hun mening geven over beslissingen van de overheid.		
Tijdens een referendum kunnen alle legale burgers stemmen.		
De uitslag van een referendum moet altijd opgevolgd worden door de overheid.		

b ▶ Vergelijk jouw antwoorden met die van je buurman/buurvrouw.

c ▶ Schrijf op welke overeenkomsten of verschillen er zijn.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Opdracht 3. Bindend, niet bindend

Leg in je eigen woorden uit wat het verschil is tussen een bindend referendum en een niet-bindend referendum.

Bindend referendum

.....

Niet-bindend referendum

.....

.....

Opdracht 4. Soorten referenda

- a** In bron 2, 3 en 4 in je leerboek, zie je voorbeelden van referenda die gehouden zijn in Aruba, Bolivia en in St. Maarten. Vul het onderstaande schema in.
- b** Vergelijk hierna jouw antwoorden met die van je buurman/vrouw en bespreek de overeenkomsten en verschillen.

	Bij wie ligt het initiatief?	Is de uitslag bindend of niet-bindend?	Gaat het om het terugdraaien van een overheidsbeslissing?	Gaat het om een initiatief van de burgers?
Bron 2 Aruba	- Burgers - Overheid - Volgens wet verplicht	- Bindend - Niet bindend	- Ja - Nee	- Ja - Nee
Bron 3 Bolivia	- Burgers - Overheid - Volgens wet verplicht	- Bindend - Niet bindend	- Ja - Nee	- Ja - Nee
Bron 4 St. Maarten	- Burgers - Overheid - Volgens wet verplicht	- Bindend - Niet bindend	- Ja - Nee	- Ja - Nee

Het referendum van Aruba noemen we een referendum.

Het referendum van Bolivia noemen we een referendum.

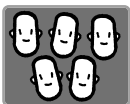
Het referendum van St. Maarten noemen we een referendum.

Les 2: Mijn eigen referendum

Jullie gaan de komende weken een eigen referendum organiseren. Het soort referendum dat gehouden wordt is een volksinitiatief. Eerst gaan jullie een referendumonderwerp kiezen.

Dan gaan jullie informatie over het onderwerp verzamelen en een hoofdvraag of een referenduvraag formuleren. Vervolgens gaan jullie per groep een referendum voorbereiden en dit voorstellen aan de klas. Van al de gepresenteerde referendums wordt er uiteindelijk één gekozen die uitgevoerd zal worden in de klas.

Opdracht 5. Het referendumonderwerp kiezen

- a** Jullie gaan eerst een onderwerp voor jullie referendum kiezen. Om jullie op weg te helpen zijn er al een aantal onderwerpen verzameld in bron 5 van je leerboek. Maar jullie mogen natuurlijk ook zelf een onderwerp kiezen. Motiveer je keuze.

Gekozen referendumonderwerp:

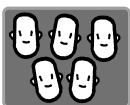
.....

Motivatie

.....

- b** Bepaal of het onderwerp voldoende interessant is voor een referendum. Denk bijvoorbeeld aan algemeen belang, voldoende bekendheid, genoeg informatie, et cetera. Vul de matrix in.

Algemeen belang	Voldoende bekendheid	Voldoende informatie
Ja, omdat	Ja, omdat	Ja, omdat
.....
.....
Nee, omdat	Nee, omdat	Nee, omdat
.....
.....

Opdracht 6. Deelvragen maken

- a** Bij het zoeken naar meer informatie over jouw referendumonderwerp is het belangrijk je af te vragen wat je al weet of wat je wilt weten over het onderwerp. Hierover ga je eerst met je groep brainstormen. Maak op een A4-blaadje een spinnenweb. Zet je onderwerp in het midden van het blad. Vervolgens schrijf je bij de poten van de spin op, wat je al weet of nog wilt weten.

- b** ▶ Nu kun je aan de hand van wat je in het spinnenweb opgeschreven hebt, enkele deelvragen bedenken/maken (maximaal 4).

Deelvraag
1.
2.
3.
4.

- c** ▶ Maak nu een planning en een taakverdeling wie, wat, waar en wanneer gaat zoeken, om antwoorden te vinden op de deelvragen.

Wie	Wat	Waar	Wanneer

Opdracht 7. Informatie verzamelen

De deelvragen zijn gemaakt, nu gaan jullie informatie over jullie deelvragen verzamelen. Hierbij kun je gebruik maken van het schema in opdracht 6c.

- b** ▶ Verzamel informatie over je deelvragen via kranten, internet, bibliotheek of een andere instantie.
- c** ▶ Download, print, kopieer of knip de informatie uit en neem het mee naar de volgende bijeenkomst van je groep.
Bespreek onderling of de verkregen informatie voldoende is om je deelvragen te beantwoorden.

Les 3: De referendumvraag en het plan van aanpak

Opdracht 8. Beantwoorden van de deelvragen

Werk in je groep de deelvragen uit.

- In de eerste kolom schrijf je de deelvraag nog eens op.
- In de tweede kolom beschrijf je alles wat je gevonden hebt. Schrijf ook op waar je het gevonden hebt: internetpagina's, tijdschriften, kranten, et cetera.
- In de derde kolom schrijf je een kort antwoord op de deelvragen.
- Bespreek dit daarna met de overige leden van de groep.

Deelvraag 1	Verzameld materiaal	Antwoord

Deelvraag 2	Verzameld materiaal	Antwoord

Deelvraag 3	Verzameld materiaal	Antwoord

Deelvraag 4	Verzameld materiaal	Antwoord

Opdracht 9. Het formuleren van de referendumvraag

Nu de antwoorden op de deelvragen bekend zijn, gaan we aan de hand hiervan de referendumvraag (hoofdvraag) formuleren.

Onze referendumvraag is:

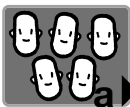
Opdracht 10. Plan van aanpak maken

De referendumvraag is geformuleerd, de volgende stap is het maken van een plan van aanpak om het referendum te organiseren. Hierbij gaan jullie de stappen uit bron 7 in je leerboek doorlopen en aangeven wie, welke taken gaat uitvoeren. Onderstaand schema kunnen jullie hiervoor gebruiken. De taken die de docent zal uitvoeren zijn al in het schema gezet.

Stap	Opdracht		Wie	Wat wordt gedaan	Wanneer klaar
1. Schrijven referendum-verzoek	Opdracht 11a, b en c	Groepjes			
2. Beoordeling referendum-verzoek	Opdracht 11d	Docent	Docent	Docent bekijkt of de verzoeken voorzien zijn van voldoende handtekeningen.	
3. Referendum-verzoek aanvraag goed- of afkeuren	Opdracht 12a t/m e	Klas	Docent is voorzitter	De klas kiest welke referendumvraag als referendum uitgevoerd gaat worden in de klas.	
4. Vaststellen referendum-datum	Opdracht 12f	Docent	Docent	Docent geeft referendum-datum aan de klas.	
5. Instellen referendum-commissie	Opdracht 13	Klas			
6. Starten informatie campagne	Opdracht 15	Groepjes			
7. Uitvoeren referendum	Opdracht 16	Klas			
8. Vaststellen en presenteren uitslag	Opdracht 17 en 18	Klas			
9. Besluit bestuurders	/	/	/	/	/

Les 4: Het referendum voorbereiden

Opdracht 11. Het referendumverzoek

a ▶ STAP 1: Het schrijven van het referendumverzoek.

Schrijf op een A4 het onderwerp waarover jullie een referendum willen houden.

b ▶ Noteer ook de bij opdracht 9 geformuleerde referendumvraag.

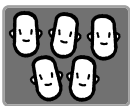
Leg hierbij in maximaal tien regels uit, waarom jullie vinden dat er een referendum

c ▶ gehouden moet worden.

En zorg ervoor dat minimaal de helft van de klas jullie referendumverzoek ondertekent.

d ▶ STAP 2: Beoordeling van het referendumverzoek door de docent.

Overhandig jullie referendumverzoek aan de docent. De docent zal checken of het referendumverzoek met voldoende handtekeningen ondertekend is.

Opdracht 12. Welk referendum houden wij?

STAP 3: Referendumverzoek/-aanvraag wordt goedgekeurd of afgekeurd door de klas.

a ▶ Je gaat zo meteen de referendumvraag presenteren aan de klas. Bereid dit goed voor, want het is natuurlijk de bedoeling dat jullie referendumonderwerp gekozen wordt!

b ▶ Schrijf eerst in maximaal 10 regels op, waarom jullie het belangrijk vinden dat er een referendum komt over het onderwerp dat jullie gekozen hebben. (Gebruik hiervoor de informatie uit opdracht 5, 7, 8 en 11)

Schrijf voor- en tegenargumenten van de referendumvraag op; vier argumenten voor en vier argumenten tegen de referendumvraag.

	VOOR	TEGEN
	1.	1.
	2.	2.
	3.	3.
c ▶	4.	4.

Gebruik de antwoorden op de vragen a en b voor de presentatie. Wijs iemand in je groep aan die de presentatie zal verzorgen. Je presentatie mag niet langer dan 3 minuten duren. Het publiek mag na afloop van de presentatie maximaal 5 vragen stellen.

- d) Nadat alle groepen hun referendumonderwerp gepresenteerd hebben, mag je het onderstaande strookje invullen. Je geeft aan, naar welk referendumonderwerp jouw voorkeur uitgaat. Ook je tweede voorkeur schrijf je op het strookje.

Mijn referendumvoorkeur is:	Omdat:
1 ^e	
2 ^e	

- e) De docent telt de stemmen en brengt naar buiten welk referendumonderwerp als het 'echte' referendum in de klas uitgevoerd zal worden. Het referendum dat in de komende lessen uitgevoerd zal worden, gaat over:

STAP 4: Vaststellen referendumdatum.

- f) Samen met de docent gaan jullie een datum vaststellen voor het houden van het referendum. Houd er rekening mee dat er voldoende tijd moet zijn om het referendum voor te bereiden. De datum waarop het referendum gehouden wordt, is

Opdracht 13. Kiezen van de referendumcommissie

STAP 5: Instellen onafhankelijke referendumcommissie.

In een referendumcommissie zitten personen met verschillende kwaliteiten. Kies uit jullie klas maximaal vijf mensen die samen de referendumcommissie moeten vormen. Let hierbij op de volgende punten:

- Kennis van het onderwerp;
- Organisatietalent;
- Communiceren;
- Doelgerichtheid;
- Leidinggeven.

Vul hieronder de namen van de kandidaten in en zet een + (goed) of een ++ (heel goed) bij hun vaardigheden.

Degene die de meeste ++ achter zijn naam heeft staan wordt lid van de referendumcommissie.

Naam	Kennis van het onderwerp	Leidinggeven	Doelgericht	Organiseren	Communiceren
1					
2					
3					
4					
5					

- b** De gekozen commissieleden verdelen vervolgens zelf de taken binnen hun groep.

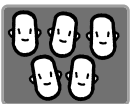
Rollen	Taken				
Voorzitter -----					
PR					
Communicatie -----					
Organisatie -----					
Commissielid -----					
Commissielid -----					

Les 5: Het referendum uitvoeren

In de komende les zal er in verschillende groepen gewerkt worden aan de voorbereidingen van het te houden referendum. Eerst zal de referendumcommissie 3 waarnemers benoemen en 3 journalisten. Vervolgens wordt in groepen uiteengegaan.

1. Het referendumcommissie gaat controleren of alles goed geregeld is voor het houden van het referendum.
2. De waarnemers gaan voorbereiden op welke manier ze straks gaan waarnemen.
3. De journalisten gaan bedenken hoe ze straks verslag gaan geven van de campagne, van het referendum en van de uitslag.
4. De voor- en tegenstanders gaan bedenken hoe ze hun campagne gaan aanpakken.

Opdracht 14. Voorbereidingen

Voordat jullie het referendum gaan uitvoeren moeten er eerst enkele voorbereidingen getroffen worden.

- a**

REFERENDUMCOMMISSIE (± 5 leerlingen)

Benoemen waarnemers en journalisten

De referendumcommissie benoemt uit de klas 3 onafhankelijke waarnemers en 3 journalisten. Zij houden alles in de gaten volgens de regels in bron 8 van je leerboek.

- b**

De waarnemers gaan het stemproces waarnemen. De journalisten gaan verslag doen van het proces en de uitslag.

Een referendum-stembiljet maken.

Schrijf op een half A4-blaadje de referendumvraag en de mogelijke alternatieven. Geef duidelijk aan waar er gestemd moet worden op het stembiljet. Kopieer het stembiljet voor alle leerlingen.

c ▶ Een stembus maken.

Zorg ervoor dat er een stembus gemaakt is, hiervoor kan bijvoorbeeld een oude schoenendoos gebruikt worden. De stembus moet duidelijk zichtbaar zijn in de klas.

d ▶ Maak een uitslagformulier.

Maak op een A4 twee kolommen. Eén voor de voor (ja) en één voor de tegen (nee) stemmers. Dit formulier wordt na het stemmen gebruikt als uitslagformulier om de stemmen te tellen.

e ▶ Bereid de presentatie van de uitslag voor

Als straks de uitslag bekend is moet de referendumcommissie de uitslag bekend maken. Bepaal hoe jullie de uitslag willen presenteren. (denk aan flap-overs, bord, PowerPoint Presentatie, et cetera). Benoem één of twee personen die de presentatie gaan geven.

WAARNEMERS (± 3 leerlingen)

Bekijk bron 8 in je leerboek.

b ▶ Maak aan de hand van de spelregels een lijst van punten waar je allemaal op gaat letten.

Verdeel de taken binnen je groep.

a ▶ JOURNALISTEN (± 3 leerlingen)

Hoe ga je verslag geven van de informatiecampagne? (denk aan, persconferentie, krant et cetera)

b ▶

Hoe ga je verslag geven van het referendum? (denk aan tv, radio, krant, internet, et cetera)

c ▶

Welke middelen gebruik je? (denk aan video, foto, geluidsopnames, et cetera)

Wie doet wat? Maak afspraken binnen je groep en verdeel de taken.

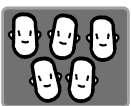
VOOR-EN TEGENSTANDERS (overige leerlingen verdelen in 2 groepen)

Vorm een groep voorstanders en een groep tegenstanders.

a ▶ Bereid per groep voor hoe je de informatiecampagne aanpakt.

b ▶ Welke activiteiten ga je ondernemen?

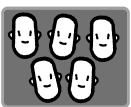
Wie doet wat? Maak afspraken binnen je groep en verdeel de taken.

Opdracht 15. Een informatiecampagne starten.

STAP 6: Opstarten informatiecampagne

De informatiecampagne gaat starten. Voor- en tegenstanders proberen zoveel mogelijk kiezers voor zich te winnen met een ja of een nee op de referendumvraag. De journalisten voeren hun activiteiten (zoals voorbereid in opdracht 13) uit. De informatiecampagne loopt door tot aan de referendumdatum.

Opdracht 16. Stemmen

STAP 7: Referendum uitvoeren, de verkiezing houden

Vandaag is de dag dat het referendum uitgevoerd wordt.

Kruis op het stembiljet jouw keuze aan, en deponeer dit in de stembus. Nadat alle overige leerlingen gestemd hebben, gaan ook de leden van de referendumcommissie, de waarnemers en de journalisten hun stem uitbrengen.

Opdracht 17. Stemmen tellen

referendumcommissie

STAP 8: Analyse, vaststellen en bekendmaking van de uitslag

De referendumcommissie trekt zich, samen met de waarnemers en journalisten,

- a** ▶ terug, gaat de stemmen uit de stembus tellen en dit op het uitslagformulier noteren. Let op, alleen geldige stemmen worden meegeteld. De uitslag van het referendum is alleen geldig als meer dan de helft van de klas gestemd heeft. Bekijk het uitslagformulier nogmaals en tel het aantal vòòr- en tegenstemmers.
- b** ▶ Bepaal nu welk standpunt het grootste aantal stemmen gekregen heeft. Bereken vervolgens hoeveel procent van het totaal aantal stemmers vòòr of tegen
- d** ▶ gestemd heeft.

Nadat alle gegevens op het uitslagformulier genoteerd zijn, geeft de voorzitter van de referendumcommissie het uitslagformulier aan de docent. Deze bewaart het formulier voor de volgende les.

Les 6: De referendumuitslag

In deze les zal de uitslag van het gehouden referendum bekendgemaakt worden. De referendumcommissie geeft een mondeling verslag van het gehouden referendum.

De waarnemers en journalisten houden ook tijdens dit proces alles in de gaten. Aan het eind van de les gaat de hele klas reflecteren op het gehouden referendum.

Opdracht 18. De referendumuitslag presenteren

referendumcommissie

In opdracht 14e hebben jullie de presentatie van de referendumuitslag voorbereid.

Presenteer in vijf minuten de uitslag van het referendum aan de rest van de klas.

De journalisten zorgen voor verslaglegging en de waarnemers zorgen ervoor dat alles volgens de spelregels verloopt.

Opdracht 19. Reflecteren op het referendum

Reflectie punt	Reflectie
Wat weet je nu over referendums?	
Hoe was de samenwerking?	
Hoe heb je het organiseren van het referendum ervaren?	
Wat vond je van de rol van de referendumcommissie?	
Wat vond je van de rol van de journalisten?	
Wat vond je van de rol van de waarnemers?	
Wat vond je van de vragen?	
Wat vind je van jouw eigen bijdrage?	
Wat heb je geleerd?	
Wat zou je anders doen?	
Wat wil je nog meer weten over referendums?	

